Emil DUMEA

CONTRACEPŢIA

Definiţia

Termenul provine din două cuvinte latine *"contra"* şi *"conceptio"* şi indică împiedicarea pătrunderii unui spermatozoid într-un ovul în trompa lui Fallopiu, şi prin aceasta, împiedicarea fecundării şi formării zigotului.

Mecanismul contraceptiv poate funcţiona în două feluri. Fie prin interpunerea unei bariere mecanice (prezervativ, diafragmă) sau chimice (spermicide) care distruge spermatozoizii sau îi împiedică să vină în contact cu ovulul, fie prin alterarea corpului bărbatului sau femeii astfel încât după un act sexual să nu poată urma conceperea (contracepţia hormonală).

Pe lângă contraceptivele propriu-zise, mai există o serie de alte mijloace tehnice, prezentate în general cu eticheta de contracepţie, dar care nu împiedică conceperea şi care nu acţionează asupra începutului sarcinii, ci asupra evoluţiei normale a acesteia, odată începută. Este vorba de tehnicile avortive prin care se întrerupe sarcina până în săptămâna a 24-a. Pentru a face mai acceptabile aceste tehnici şi pentru a masca realitatea, adică faptul că este vorba de avort, tehnicile prin care se interceptează şi se distruge embrionul înainte de nidare sunt numite tehnici *"interceptive"*. Printre acestea se numără: dispozitivele intrauterine (steriletul sau IUD), aşa-zisa pilulă de a doua zi şi progestinele. Tehnicile care elimină embrionul după nidare sunt numite *"contragestive"*. În această categorie intră vaccinul anti-hGC (antigonadotrofină corionică), pilula RU486 şi prostaglandinele. Prof. francez Etienne-Emile Beaulieu care a inventat pilula RU486, în 1980, a inventat şi conceptul şi expresia de *"contragestive"* pentru a tăinui caracterul avortiv al produsului său. Este un concept ideologic menit să inducă în eroare, mai exact, menit să nu trezească simţul moral al femeii care instinctiv se sperie când aude cuvântul avort.

Evident, nu intră în categoria contraceptivelor sau anticoncepţionalelor metodele naturale de control ale fertilităţii, bazate pe continenţa sexuală.

Istoricul

Antichitatea

E cunoscut faptul că omul, dintotdeauna, a încercat să-şi controleze fertilitatea şi să planifice naşterile. Popoarele antice, - chinezii, indienii, egiptenii - cu două mii de ani înainte de Cristos utilizau diferite tehnici contraceptive.

În Egipt, cinci papirusuri datând între anii 1.900-1.100 a.Ch. prezintă reţete de preparare a contraceptivelor. Cel mai recomandat este cel preparat din excremente de crocodil pulverizate într-un mucilagiu fermentat, miere şi carbonat de sodiu.

La evrei, Biblia nu aminteşte decât de *"coitus interruptus"*, păcatul lui Onan, de unde şi numele de onanism atribuit acestei metode de evitare a conceperii. *"Ce făcea el n-a plăcut Domnului, care l-a omorât"* (*Gen* 38,10).

În tradiţia evreiască sunt menţionate şi alte metode care nu sunt amintite în Sfânta Scriptură: prezervative, sterilizarea prin poţiuni sau intervenţii chirurgicale. Toate aceste metode s-au datorat, probabil, influenţei eleniste şi erau utilizate în special de curtezane, de sclavii pe punctul de a fi eliberaţi şi de prizonierii de război.

Istoria contracepţiei din lumea antică *greco-romană* o cunoaştem din cele două tratate: *"Natura femeilor"* şi *"Bolile femeilor"*, aparţinând Şcolii lui Hippocrate (sec. al V-lea a. Ch.), din *"Istoria animalelor"* a lui Aristotel (sec. al IV-lea a. Ch.), din *"Istoria naturală"* a lui Pliniu cel Bătrân (23-79 p. Ch.), din *"Historia Medica"* a lui Dioscoride din Cilicia (75 p. Ch.) şi din alţi numeroşi autori. Dar autorul cel mai important a fost Soranos din Efes, medic grec care a practicat medicina la Roma între anii 98-138 p.Ch. El a scris tratatul intitulat *"Ginecologia"* în care prezintă toate cunoştinţele în acest domeniu la vremea aceea. Soranos este primul autor din antichitate care face o

clasificare a diferitelor metode contraceptive pe care le descrie, deosebind metodele contraceptive de cele avortive.

Din vasta bibliografie de care dispunem, aflăm că greco-romanii antici utilizau în scopul evitării conceperii poţiuni preparate după cele mai variate reţete, diafragme şi spermicide.

Condomul e cunoscut încă din preistoria omenirii. El a fost folosit ca prezervativ împotriva bolilor sexuale cu 15 secole înainte de Cristos şi apare pentru prima dată în mitologia greacă, în mitul regelui Minos, fiul lui Zeus, a cărui sămânţă *"populată de şerpi şi scorpioni"* era fatală pentru concubinele sale. Una dintre concubine, Proscris, a avut ideea de a se proteja, folosind un condom.

În afară de metodele mecanice şi chimice amintite, greco-romanii antici au pus şi problema recurgerii la perioada de infertilitate a femeii, pentru evitarea conceperii.

Herodot raportează despre Pisistrate, tiranul Atenei (sec. al IV-lea a.Ch.), că *"nu voia să aibă copii de la noua sa femeie şi, din acest motiv, avea cu ea raporturi contrare moravurilor"*. E vorba de *coitus interruptus* şi raporturi anale, singurele considerate imorale în lumea antică păgână.

Anticii foloseau şi alte tehnici bazate pe mişcările corpului.

Dar cum nici una din aceste tehnici nu prezenta o garanţie absolută, se recurgea foarte mult la magie, adică la purtarea de amulete sau talismane.

În Imperiul Roman sistemul sclavagist descuraja procrearea şi încuraja contracepţia. Întrucât căsătoria sclavilor nu avea un statut legal, iar copiii sclavilor se năşteau tot sclavi, sclavii, pe cât posibil, evitau procrearea sau aşteptau eliberarea pentru a procrea.

Dar contracepţia era practicată pe scară largă nu numai în lumea sclavilor, ci şi în lumea cetăţenilor liberi.

Legislaţia lui Augustus reflectă preocuparea cauzată de natalitatea scăzută la clasele sus-puse. *Lex Iulia* din anul 18 a.Ch. şi *Lex Poppaea* din anul 9 p.Ch. îi excludeau de la anumite funcţii importante pe cei care nu aveau copii şi limitau drepturile de moştenire. Măsurile au fost ineficiente. Istoricul Tacitus în anul 116 p.Ch. raportează că legile lui Augustus nu au mărit numărul căsătoriilor, nici pe cel al copiilor. *"Infecunditatea a învins"* (*Annales* 3,25). O familie cu trei copii se considera familie numeroasă. Infecunditatea provocată, la care se adăugau mortalitatea feminină şi infantilă ridicată, molimele, războaiele au dus la o depopulare progresivă a imperiului Roman. Din secolul al III-lea Imperiul nu se mai poate apăra decât recrutând mercenari din rândurile barbarilor. Aceasta nu era o rezolvare. Treptat-treptat contracepţia avea să ducă la prăbuşirea definitivă a Imperiului Roman.

Imperiul Roman, moral şi prolific până la cucerirea Greciei, cucerind Grecia şi lăsându-se contaminat de cunoştinţele contraceptive şi de mentalitatea contraceptivă a grecilor, şi-a semnat, de fapt, condamnarea la moarte.

O lecţie a istoriei din care Europa, şi în special Occidentul, se pare că nu a învăţat nimic.

Evul Mediu

Creştinismul, de la bun început, a luat poziţie împotriva contracepţiei.

Teologia catolică legată de această problemă a fost elaborată, după cum am amintit, de Sf. Augustin. Biserica a fost nevoită să-şi afirme învăţătura cu privire la contracepţie în special în lupta împotriva ereziei Catarilor care condamnau procrearea umană ca fiind lucrarea Satanei.

În Evul Mediu medicina europeană a fost alimentată şi dominată de medicina arabă. De fapt, cărţile de medicină răspândite de arabi în teritoriile cucerite de aceştia în Europa cuprindeau cunoştinţele medicinei greco-romane pe care medicii arabi le-au găsit în teritoriile greceşti smulse de arabi de la Imperiul Bizantin, în Orient.

Astfel cele două cărţi: *"Canonul medicinei"* a lui Ibn Sina (Avicenna) scrisă la Damasc în secolul al XI-lea şi tradusă în latină la Toledo în secolul al XII-lea şi *"Carte pentru Almansor"* a persanului Al-Razi, tradusă şi ea în latină în secolul al XII-lea, care au dominat medicina occidentală în Evul Mediu, furnizează elementele esenţiale ale tradiţiei clasice antice greceşti în materie de contracepţie.

Dar până după Evul Mediu contracepţia nu e practică curentă în Europa. Puteau să fie doar cazuri cu totul izolate. E o problemă care nu e menţionată decât în tratatele de medicină. Marii predicatori ai Evului Mediu care s-au ridicat vehement împotriva tuturor păcatelor, nu pomenesc de contracepţie, dovadă că în drogherii nu se vindeau anticoncepţionale. Revelator este faptul că, în ciuda mortalităţii ridicate cauzată de ciuma care a bântuit, populaţia Europei în Evul Mediu a fost în continuă creştere. De pildă, dacă populaţia Franţei în anul 800 era de zece milioane, în anul 1328 era de şaptesprezece milioane de locuitori.

De abia în secolul al XIV-lea se va vorbi pentru prima dată în Europa creştină de contracepţie.

Epoca modernă

Cu timpurile moderne începe istoria contracepţiei în Occidentul creştin. Învăţătura creştină, luminată de teologia Sfântului Augustin, va cunoaşte, în practică, o degradare progresivă. După anul 1450, adică odată cu Renaşterea, se introduce, mai întâi în păturile înalte ale societăţii, contracepţia din motive economice, în special sub forma aşa-zisului *"amplexus reservatus"*. E bine de amintit că Renaşterea sau Umanismul înseamnă renaşterea culturii păgâne greco-romane în Occident. Şi ştim că la căderea Constantinopolului în 1453 numeroşi învăţaţi greci au părăsit Bizanţul şi s-au refugiat în Occident: în Italia, la Roma, la Florenţa, aducând cu ei cărţile cuprinzând cultura păgână greacă antică, inclusiv cea referitoare la contracepţie.

Studiile făcute asupra natalităţii la familiile nobile din ţările în care a înflorit Renaşterea precum Italia, Franţa, Elveţia, arată că natalitatea în perioada respectivă se poate compara cu cea a populaţiilor moderne la care naşterile sunt limitate în mod voit pe toate căile cunoscute.

În secolul al XIX-lea practica contraceptivă a crescut şi a continuat să crească în secolul al XX-lea în special în ţările industrializate ale Europei, în Statele Unite şi Canada.

Tonul l-a dat Franţa. Din 1850 în Franţa a scăzut natalitatea, coeficientul naşterilor coborând sub cifra unu, cauza principală fiind contracepţia.

Filosoful francez Condorcet (1793) şi economistul englez Malthus (1798) s-au numărat printre cei mai pasionaţi adepţi ai prezervativului în intenţia de a evita o creştere a populaţiei mai rapidă decât aceea a bogăţiilor naturale.

În secolul al XIX-lea şi mai ales în secolul al XX-lea ştiinţa cea mai avansată s-a pus în slujba perfecţionării mijloacelor de contracepţie. Fabricarea acestora s-a transformat într-o industrie extrem de profitabilă. În 1935 erau în uz vreo două sute de tipuri de prezervative şi diafragme şi un larg evantai de metode chimice.

În 1928 medicul berlinez Ernest Gräfenberg inventează steriletul.

În 1924 Ksusaku Ogino publică în Japonia o lucrare cu noi date referitoare la perioada de sterilitate a femeii. Independent de el, medicul austriac Hermann Knaus ajunge la aceleaşi concluzii pe care le publică în 1929. De unde numele de Ogino-Knaus dat metodei de control al naşterilor elaborată pe baza descoperirii acestor doi medici.

În 1958 medicul american Gregory Pincus lansează celebra pilulă anticoncepţională pe bază de hormoni care va cunoaşte imediat o imensă răspândire.

Efecte negative

Nu mă voi opri la descrierea detaliată a urmărilor negative pe care le are asupra sănătăţii fizice şi psihice fiecare dintre metodele contraceptive, ci voi aminti pe scurt doar câteva dintre ele.

Metoda contraceptivă folosită de Onan cel menţionat în Biblie, *"coitus interruptus"*, poate avea urmări nefaste asupra cuplului deoarece creează o stare de anxietate şi tensiune psihică şi, pe termen lung, poate provoca dezordini sexuale la parteneri ca impotenţa la bărbat şi frigiditatea la femeie.

Spermicidele pot provoca iritaţii şi infecţii şi, foarte probabil, în cazul în care totuşi a avut loc fecundarea, au un efect avortiv: ucid ovulul fecundat sau împiedică nidarea.

Aceleaşi efecte, precum şi altele de ordin psihic, pot apărea în cazul folosirii condomului şi a diafragmei.

Steriletul folosit azi de circa 80 de milioane de femei, - 74 de milioane numai în China -, aduce cu el numeroase riscuri: crampe dureroase, contracţii uterine în încercarea de a respinge corpul străin, infecţii pelviene, uneori perforarea uterului provocând hemoragie internă şi peritonită, obstrucţie tubară, şi prin aceasta sterilitate, riscul sarcinii extrauterine de zece ori mai mare decât la femeile care nu poartă sterilet. Şi ceea ce e mai grav, steriletul, cum am amintit, nu este o tehnică contraceptivă, ci una avortivă.

Datorită efectelor deosebit de dăunătoare, companiile care fabrică sterilete în Statele Unite au fost date în judecată de multe femei care s-au îmbolnăvit. Drept care, din anul 1986, aceste companii au încetat să le mai vândă pe piaţa americană. Ceea ce nu înseamnă că respectivele fabrici nu mai produc sterilete. Însă din 1986 ele sunt fabricate numai pentru export.

Deosebit de grave pot fi efectele pilulei anticoncepţionale pe bază de hormoni.

Ginecologii dau o listă foarte lungă cu bolile şi complicaţiile pe care le pot avea femeile care recurg la această metodă contraceptivă: tensiune a sânilor, greaţă, cefalee, ameţeli, acnee, frigiditate, sângerări uterine, obezitate, hiperlipemie, stări depresive,

oboseală, accidente tromboembolice, diferite forme de cancer hormonodependent: cancer mamar, cancer uterin şi al colului uterin; dereglări de natură psihică, dezordini de hipercoagulare cu tromboflebite, tromboze venoase profunde, embolie pulmonară, tromboză cerebrală; accidente cardio-vasculare: infarct, hipertensiune, ateroscleroză, afecţiuni coronariene, în special la fumătoare şi la femeile care au trecut de 40 de ani. Un studiu făcut în 1977-1981 în Anglia pe 200.000 de femei arată că la femeile care folosesc pilule procentajul deceselor cauzate de afecţiuni cardiace şi vaso-cerebrale e cu 40% mai ridicat decât la femeile care nu folosesc. Riscul hemoragiei cerebrale este de 6,5 ori mai mare iar la femeile care mai şi fumează este de 22 de ori mai mare decât la femeile care nu folosesc pilule.

Pericolul de infecţii pelviene e de 7 ori mai mare la femeile care folosesc pilule decât la celelalte.

Este apoi riscul sterilităţii.

În Statele Unite sunt circa un milion de femei devenite sterile din cauza pilulei şi numărul lor creşte cu circa 100.000 pe an.

S-ar mai putea aminti blocajul permanent al funcţiei hipotalamice, încetarea creşterii la persoanele care sunt încă în creştere.

Există şi alte riscuri: accidente respiratorii, sarcini extrauterine, naşteri premature, tumori benigne, iar unii specialişti consideră că răspândirea SIDEI nu e străină de folosirea pilulei întrucât pilula ar slăbi sistemul imunitar.

Dar aspectul cel mai grav este altul, şi despre el nu se vorbeşte deloc. Şi anume, pilula nu este numai contraceptivă dar în acelaşi timp este şi avortivă interceptivă ca şi steriletul. Întrucât modifică endometrul uterin, ea împiedică nidarea în cazurile, destul de numeroase, în care fecundarea totuşi a avut loc. Nu e vorba, deci, numai de o inhibare a ovulaţiei, ci în acelaşi timp de o inhibare, de o împiedicare, a implantării ovulului fecundat în uter. Citez din câţiva specialişti actuali care au studiat problema şi au ajuns la această concluzie. Mutschler: *"Contraceptivele orale împiedică*

implantarea oului, atunci când ovulaţia a avut loc". Finjentscher (Münster) arată că 7% din cazurile în care are loc fecundarea ovulului la persoanele care iau pilule, contracepţia (mai exact avortul) e datorată împiedicării nidării. Beller (Münster) vorbeşte despre efectul avortiv al pilulei care ar trebui numită *"avortiv precoce"*.

Taubert şi Khul vorbesc în cartea lor *"Kontrazeption mit Hormonen"* (1980) despre *"efectul de împiedicare a nidării la aproape toate tipurile de pilule"*. În 1985 la Congresul *"National Abortion Federation"* din Boston s-a făcut această declaraţie: *"Nu vă înşelaţi. Pilula şi steriletul sunt avortive"*. Ar trebui să vorbim şi despre riscurile pe care le comportă vaccinurile avortive şi mai ales riscurile pilulei RU486, riscuri mult mai mari decât ale avortului chirurgical, dar ne oprim aici.

Ca o concluzie la cele de mai sus citez dintr-un raport al Consiliului Pontifical pentru Pastorala Familiei din 1997 în care se tratează exhaustiv, cu tot aparatul ştiinţific, problema contracepţiei şi a urmărilor acesteia. Referitor la pilula hormonală se spune:

> *"Nu a existat niciodată în trecut un drog atât de puternic, posedând atâtea proprietăţi necunoscute, care să fi fost administrat unor persoane atât de sănătoase, fără motive medicale* (cum este pilula). *Niciodată în trecut, odată descoperite un număr atât de mare de efecte secundare şi în acelaşi timp atât de serioase, un drog nu a fost pus astfel în vânzare cum sunt puse contraceptivele orale. Niciodată în trecut n-a adus vreun drog atâţia bani industriei farmaceutice"* câţi aduce pilula.

Este limpede că numai mijloacele naturale de reglementare a fertilităţii sunt absolut nedăunătoare sănătăţii; în plus, ele nu constă nimic.

Evaluare etică

Se împlinesc treizeci de ani de când Papa Paul al VI-lea a publicat enciclica *Humanae vitae* (1968) în care condamnă contracepţia reafirmând, de fapt, ceea ce morala creştină a învăţat întotdeauna. A fost documentul papal cel mai contestat şi cel mai

criticat din secolul al XX-lea. Dar după 30 de ani se poate vedea câtă dreptate avea Paul al VI-lea şi mulţi dintre cei care l-au criticat atunci, acum regretă. În discursul ţinut la al doilea Congres Internaţional de Teologie Morală (12.XI.1988), Papa Ioan Paul al II-lea lua act *"de încurajatoarele rezultate obţinute deja de mulţi oameni de ştiinţă"* în cursul ultimilor ani, graţie cărora a fost posibil *"să se scoată la lumină bogăţia de adevăr, ba mai mult, valoarea luminoasă şi oarecum profetică, a enciclicei lui Paul al VI-lea spre care se îndreaptă cu tot mai mult interes atenţia persoanelor de cele mai diverse provenienţe culturale"*. Continuă Papa: *"Putem înregistra semne de căinţă şi în acele sectoare ale lumii catolice care au fost la început întru câtva critice cu privire la importantul Document"*.

Din punct de vedere teologic, Enciclica lui Paul al VI-lea nu aduce nimic nou. Învăţătura din totdeauna a Bisericii o reafirmase cu puţin înainte şi Pius al XI-lea în Enciclica sa *Casti connubii* şi Pius al XII-lea care afirma într-un discurs din 29.X.1951: *"Orice atentat din partea soţilor în săvârşirea actului conjugal sau în dezvoltarea consecinţelor sale naturale, atentat având drept scop privarea de forţa care îi este înnăscută sau împiedicarea unei noi vieţi, este imoral"*... şi nimic *"nu poate transforma o acţiune din natura ei imorală într-un act moral şi permis. Această lege e pe deplin în vigoare astăzi ca şi ieri, şi aşa va fi şi mâine şi întotdeauna, fiindcă nu e vorba de o simplă lege a dreptului uman, ci este expresia unei legi naturale şi divine"*. Acelaşi lucru îl proclamase solemn şi Conciliul II din Vatican numai cu câţiva ani mai înainte: *"Fiilor Bisericii... nu le este îngăduit, în reglementarea procreării, să meargă pe căi ce sunt condamnate de Magisteriu în interpretarea legii divine"* (*GS* 51).

Iată care a fost motivul intervenţiei Papei Paul al VI-lea cu Enciclica *Humanae vitae*. În trecut se cunoştea numai contracepţia mecanică ce viciază în mod evident actul conjugal. Această contracepţie fusese condamnată anterior. Însă între timp apăruseră mijloacele biochimice, mai precis pilula lui Gregory Pincus, care cunoştea o rapidă răspândire în anii '60. Cu noua metodă, aparent, actul conjugal rămâne intact. Pilula acţionează asupra legilor biologice ale fertilităţii femeii printr-o intervenţie anterioară actului conjugal. Mulţi credeau că ştiinţa a găsit o soluţie morală a problemei. Paul al VI-lea dă definiţia completă a contracepţiei: *"orice acţiune care, **fie în programarea***

***actului conjugal**, fie în săvârşirea lui, fie în dezvoltarea consecinţelor sale naturale, îşi propune ca scop sau ca mijloc, să facă imposibilă procrearea"* (*HV* 10). Paul al VI-lea prezintă şi motivul pentru care şi acesta este un act imoral, şi anume, contracepţia chimică prin manipularea legilor biologice ca şi contracepţia mecanică distruge iubirea care este orientată spre o nouă viaţă.

> *"Iubirea conjugală îşi arată adevărata sa natură şi nobleţe când este considerată în izvorul ei suprem, Dumnezeu care este iubire, «Tatăl de la care îşi trage numele orice paternitate în cer şi pe pământ» (cf.* Ef *3,15). Căsătoria este o orânduire înţeleaptă a Creatorului menită să realizeze în omenire planul său de iubire. Prin dăruirea reciprocă personală, proprie lor şi exclusivă, soţii tind la unirea fiinţei lor în vederea realizării lor reciproce şi personale, spre a colabora cu Dumnezeu la naşterea şi la educarea unor noi vieţi"* (*HV* 8).

La sfârşitul Sinodului episcopilor din 1980 care s-a ocupat de problema familiei, Papa Ioan Paul al II-lea a publicat Enciclica *Familiaris Consortio* în care declară solemn:

> *"Acest Sfânt Sinod întrunit în unitate de credinţă cu urmaşul Sf. Petru ţine cu tărie ceea ce a fost propus la Conciliul II Vatican (cf. GS 50) şi ce a fost propus în continuare în Enciclica Humanae vitae, în special că iubirea conjugală trebuie să fie pe deplin umană, exclusivă şi deschisă noii vieţi"* (n. 29).

E o învăţătură ce nu mai poate fi modificată niciodată, de aceea Papa o scoate în afara oricărei discuţii teologice. A lua o atitudine contrară, spune Papa, înseamnă a-i nega lui Dumnezeu *"puterea de a decide în ultimă instanţă venirea la existenţă a unei persoane umane"*.

Procrearea responsabilă nu se poate realiza prin contracepţie ci prin înfrânare periodică. Prin învăţătura sa, Biserica urmăreşte, de fapt, să salveze persoana umană.

Anul 2007